

Martina PEŘINKOVÁ, Aleš STUDENT¹

ARCHITEKTURA SOUDOBÝCH STŘEŠNÍCH NÁSTAVEB

Anotace

Prudký nárůst požadavků na realizace střešních nástaveb nás zastihl tak trochu nepřipravené. Obecně byl poněkud podceňen jejich architektonický účinek a to zejména ve vztahu ke stávajícímu prostředí. Zdá se však, že toto období je pomalu na ústupu a my můžeme nalézt realizace, které rozhodně vypovídají o vysoké odborné kvalitě svých autorů a znalostí investorů.

1. ÚVOD

Jedním z nejdůležitějších aspektů úspěšné realizace je chápání objektu jako součásti určitého urbanistického celku. Pro střešní nástavby je poměrně charakteristické, že jsou prováděny v husté městské zástavbě, protože mají zefektivnit využití pozemku a objektu. Tento fakt je příčinou nutnosti zohlednit stávající prostředí a jeho siluetu.

Celé čtvrti obytných městských částí byly navrhovány komplexně a nebo ve stejném historickém a slohovém období, a proto je nezbytně nutné přistupovat stejně k jejich úpravám. Tím však rozhodně není myšleno napodobování či kopírování daného stylu.

Zejména u panelových sídlišť se bohužel setkáváme s tendencí změnit jejich kubický charakter a hledat jejich nové formy. Téměř vždy se však jedná o ojedinelé realizace, které v konečném důsledku znehodnotí celkovou kompozici domů.

Je obtížné postupovat komplexně tam, kde došlo k rozprodání bytů a ke změnám majitelů domů. Obce tak velmi omezily své možnosti k ovlivnění nové podoby některých svých městských částí. Kde si představitelé obcí toto nebezpečí uvědomili, můžeme vidět mnoho příkladů dobrých realizací. Obvykle stačí podržet podobný koncept stavebních úprav alespoň u domů stejné typové řady postavených v bezprostřední blízkosti či v určité skupině.

Je obrovskou chybou chtít zásadním způsobem změnit kubickou formu panelové zástavby. Mnohapatřížní bytové domy a rozlehlé objekty občanské vybavenosti nemohou nikdy mít malebnost tradiční maloměstské struktury a v žádném případě tomu nejsou nápomocny některé dodatečně aplikované prvky lidové architektury. Tyto snahy byly patrné v devadesátých letech a nyní již můžeme sledovat nové trendy, které dostatečně reflektují na výchozí stav architektury.

Tvar střechy jednoznačně podléhá určitým historickým trendům a zásadním způsobem ovlivňuje charakter objektu a urbanistického celku. Jsou to tedy právě střešní nástavby, které mohou významně pozměnit novou podobu objektu. Tohoto faktu jsou si majitelé panelových domů vědomi a zejména v počátcích regenerace panelových domů byly nástavby nástrojem sloužícím k jakémusi „polidštění“ panelových domů. Po letech „panelákové diety“ byly tyto snahy jistě pochopitelné a klienti odmítali střizlivé architektonické studie vycházející z původní koncepce tohoto typu architektury. Obecně můžeme říci, že čím barevnější a kontrastnější bylo navrhované řešení, tím mělo větší úspěch a šanci na realizaci. Dnes se již postupně ocitáme v další fázi vývoje regenerace panelové výstavby, která reaguje na omyly právě minulých let.

Při analýze tvarů střešních nástaveb a časnosti jejich použití můžeme poměrně správně vyhodnotit vývoj této problematiky a její perspektivy, které úzce souvisí s vývojem architektonických forem střech obecně. Při hledání ideální varianty střešní nástavby současně s vnější architektonickou formou posuzujeme její souvislost s půdorysnou a výškovou dispozicí interiéru, což je důležité s ohledem na její budoucí možnosti využití.

¹ Ing. Martina Peřinková, Ph.D., Ing. arch. Aleš Student, Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební, Katedra architektury, martina.perinkova@vsb.cz, ales.student@vsb.cz

2. ÚSPĚŠNÉ REALIZACE

Stále častěji se můžeme setkat s nástavbami, které velmi zhodnocují původní formu objektu. My se zde budeme zabývat především jejich architekturou a celkovým estetickým pojetím. Jejich tvůrci přistupovali vždy s velkou tvůrčí invencí k jejich navrhování a chápali je jako zkoušku své profesionální erudice.

Je důležité poukazovat na kvalitní projekty a demonstrovat na nich vhodné přístupy k této problematice. Architekti především chápou daný objekt jako součást stávajícího prostředí a reagují na něj individuálně podle vlastního názoru a představ.

2.1. Domov důchodců v Nezdenicích

Areál domova se nachází v centru obce Nezdenice a v roce 2003-2004 došlo k jeho komplexní rekonstrukci. Protože mimo jiné požadavky bylo nutné rozšířit lůžkovou část domova, bylo přistoupeno k realizaci střešních nástaveb. Všechny budovy komplexu jsou stavěny skeletovým konstrukčním systémem a původně měly typický „panelákový“ výraz bez nějakých obměn. V Ateliéru Sekanina z Uherského Brodu se ujali projektu se značnou tvůrčí invencí. Již na první pohled je zřejmé, že hlavním záměrem architekta bylo diferencovat dílčí objekty a potlačit jejich anonymitu v rámci celého areálu. Jsou to právě střešní nástavby, které se staly dobrým prostředkem pro tento úkol. V kombinaci s novou výraznou barevností fasád bylo dosaženo velmi uspokojivých výsledků.

Konstrukce nástaveb je provedena formou lehkých dřevěných vazníků a dřevěného nosného systému. Sjednocující úlohu v krajině střech hraje dřevěný obklad fasády po celé výšce nástavby.

Obr.č.1: Domov důchodců v Nezdenicích

2.2. Základní škola ve Strahovicích

Tato zajímavá realizace byla provedena v roce 2004 a celý komplex školního areálu ve Strahovicích je ukázkou dokonalé souhry historické a soudobé architektury. Projekt ke stavebnímu povolení řešil stavební úpravy základní školy s respektováním studie vypracované Ing.arch. Tomášem Fischerem. Objekt se nachází v centrální části obce. Jedná se o pomyslné centrum jelikož se v sousedství nachází kostel, obchodní středisko a školka. Spolu s farním kostelem a nově

vybudovanou sportovní halou se jedná o výraznou dominantu obce, která zaujme jak svým nevšedním architektonickým ztvárněním, zejména střešní konstrukce, tak barevným pojetím fasád. Prolínání obloukových střešních segmentů a obklad imitující režné cihelné zdivo kontrastují s tradiční okolní zástavbou, ale nepůsobí rušivým dojmem. Škola spolu s tělocvičnou výrazně oživily monotónní ráz okolní zástavby.

Stavební úpravy se týkaly modernizace celého objektu základní školy. Předmětem návrhu byl mimo jiné hlavní vstupní prostor budovy. V interiéru bylo postaveno nové schodiště pro celý objekt. Na ploše původního schodiště bylo vybudováno sociální zařízení. Dále bylo nastaveno celé nové 3. NP. Střešní konstrukce je tvořena lepenými obloukovými krokvy. Krytina je z titan-zinkového plechu. Nosné zdivo nástavby je z keramických bloků Porotherm. Celý objekt byl dodatečně zateplen a částečně obložen obkladem imitujícím režné zdivo. Jako povrchová úprava fasády byla navržena hladká omítka bílé barvy a dřevěná okna. V suterénu objektu byla provedena oprava dožitého sociálního zařízení s návazností na dostavbu objektu tělocvičny. Současně s rekonstrukcí bylo vybudováno nové sportovní hřiště v těsné blízkosti školní budovy a 10 nových stání. Mezi jednotlivá stání byly umístěny stojany na kola a osazena zeleň.

Obr.č.2: Základní škola ve Strahovicích

2.3. Dům s pečovatelskou službou ve Vsetíně

Problematiky střešních nástaveb se velmi úspěšně zhostili ve Vsetíně, kde v roce 2002 vypsali architektonickou soutěž na rekonstrukci panelového domu na sídlišti. Soutěž proběhla formou architektonických studií. V zadání byl mimo jiné specifikován požadavek, na náročné začlenění nové střešní nástavby objektu do zástavby panelových domů. Komise složená ze zástupců rady města, pracovníků stavebního úřadu a nezávislých architektů vybrala projekt z projekční dílny Hovořáková a Hovořák. Podle závěrů komise přistoupila tato kancelář k zadanému úkolu s nejvyšší invencí a profesionalitou.

Projekt řeší vybudování střešních nástaveb na objektech Domu s pečovatelskou službou v ulici Štěpánská ve Vsetíně. Záměrem investora bylo rozšířit jeho stávající ubytovací kapacitu. Ubytovací objekt byl postaven v první polovině sedmdesátých let v konstrukčním panelovém systému T 06 B, je čtyřpodlažní, podsklepený, o půdorysných parametrech 17*22 m. Objekt tělocvičny je montovaný skelet NS-08 s cihelnými vyzdívkami o půdorysu 19,4*13,4 m.

Pro nástavby byly použity pultové střechy se středním žlabem, přičemž nad spojovacími chodbami a schodišti zůstala střecha plochá. Zajímavým obohacením je použití krytých lodžii

v nástavbě a jejich prosvětlení střechou. Neobvyklé, ale velmi efektní je pak navržení francouzských oken v nejvyšším podlaží.

Nástavby jsou provedeny jako zděné obvodové stěny obložené z vnější strany horizontálním deskovým obkladem z desek Cembonit. Zastřešení tvoří nespalný strop z POT nosníků a vložek Miako. Sedlová dřevěná obrácená střecha je krytá plechovou krytinou Lindab. Zateplení původních částí objektu je provedeno kontaktním zateplovacím systémem s izolací tl.100 mm (samozhášivý fasádní polystyren).

Barevné řešení je ve velmi příjemné kombinaci modré a okrové barvy se žlutými detaily. Pastelové odstíny zvolených barev ohleduplně zapadají do krajiny a tak trochu kontrastují s méně zdařilými stavebními úpravami ostatních panelových domů kolem.

Obr.č.3: Dům s pečovatelskou službou ve Vsetíně

2.4. Regenerace objektů Květinová a Pod Lipami v Praze

Nově koncipované moderní byty v klidné, tradičně obytné a stavebně převážně stabilizované lokalitě Prahy 3 – Žižkova, navíc s vynikající dostupností z centra města, byly navrženy ateliérem MS Architekti s.r.o. z Prahy.

Posláním architektonického řešení bylo vytvořit “novou kvalitu“, spojením a vzájemným spolupůsobením původního a nového nalézt nový svébytný kompoziční celek. Střešní nástavby tak kromě své obytné funkce obohacují a oživují původně strohé a nepříliš zajímavé prostředí sídliště.

Autoři zvolili jednoduché pravoúhlé tvarosloví respektující původní stavební kvalitu objektů z padesátých let, a přitom realizovali tři hlavní výtvarně architektonické principy:

1. výraznější hmotové řešení ve smyslu kompozičního završení hmoty
2. plastičtější rozehrání objemů i fasád, oživené příznanými detaily konstrukce
3. bohatší paletu materiálů a barev navozující přívětivější výraz

Vlastní hmotové řešení spočívá ve vytvoření dvou výrazných horizontál, jakýchsi “palub“, vymežujících obě podlaží nástavby. Spodní podlaží využívá celou zastavěnou plochu, dolní paluba přechází ve vysunutou lodžie zvýrazňující hlavní římsu. Horní palubu tvoří částečně ozeleněná střecha, skrze kterou “prorůstají“ hmoty druhého ustupujícího podlaží nástaveb. Konstrukčním principem

nástaveb je ocelový skelet s příčnými stropnicemi a lehkým vyzdívaným obvodovým pláštěm s kontaktním zateplením.

Realizace výše uvedeného záměru, stejně tak jako stavebně technický stav budov, si vyžádaly celkovou regeneraci fasád a vnějších architektonických prvků stávajících objektů. Zejména výměnu oken, řešení nových balkonů, úpravy vstupních částí objektů, regenerace vnitřních, respektive dostavba nových venkovních výtahů, zateplení fasád a jejich nové barevné řešení, a dále pak řešení parteru, zpevněných ploch i zeleně v okolí objektů.

Vlastní dispoziční řešení bytových jednotek odpovídá požadavkům objednatele stejně tak jako zastoupení jednotlivých kategorií a plošná velikost bytů. Dispozice a prostorové uspořádání bytů vyhovuje soudobým standardům, s obytnými prostory zahrnujícími kuchyňskou linku nebo kuchyňský kout, orientovanými převážně na jih a západ. U ložnic je preferována severní a východní orientace. K novým bytům přísluší relativně velké lodžie a střešní terasy umožňující přímý kontakt s venkovním prostředím, jež má, díky vzrostlé zeleni téměř charakter zahradního města.

Obr.č.4: Domy Květinová a Pod Lipami v Praze

3. ZÁVĚR

Uvedené střešní nástavby hovoří o nejnovějších trendech ve stavitelství a architektuře. Přes to, že mají odlišný charakter, odpovídající svému prostředí a jsou ukázkou kvalitní architektury. Napovídají jakým způsobem se lze s touto problematikou vyrovnat bez toho, aniž by musel být změněn charakter stávajících objektů. Naopak podtrhují to, co mělo být zdůrazněno. Svými výrazovými prostředky zvyšují užité a estetické kvality stavby a nebo dokonce celého komplexu budov.

Není pochyb o tom, že cestou zvyšování měrných jednotek obytných a užitných ploch stávajících objektů, budou nadále zhodnocovány pozemky a na nich stojící domy. Je jen na nás, aby tyto trendy přinesly pozitivní efekt ve všech aspektech této otázky. Jedním ze způsobů jak sledovaného cíle dosáhnout, je nepodceňovat tyto akce a ty nejlepší z nich nabídnout odborné i laické veřejnosti k seznámení.

LITERATURA

- [1] Barták, K.: *Rekonstrukce v panelovém domě IV*, Střešní nástavby, zateplování, 1. vydání, Praha, Grada Publishing, 1998, 128 stran, ISBN 80-7169-525-4
- [2] Barták, K., Procházková, N., Hejzlar, J.: *Panelový dům bydlení i pro příští tisíciletí*, 1. vydání, Praha, Enigma, 1999, 109 stran, ISBN 80-86365-00-X
- [3] Hebáková, S., Hejda, M., Kraus, A. a kol.: *Výstavba bytů v nástavbách a vestavbách*, II. Část, 1. vydání, Praha, SČMBD v nakladatelství ŠEL, 1999, 112 str., ISBN 80-902697-0-2

Recenze: Doc. Ing. arch. Josef Šamánek, CSc.